

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

29. april 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – banktilsyn – sanering og likvidation af kreditinstitutter – direktiv 2001/24/EF – saneringsforanstaltning vedtaget af en myndighed i et kreditinstituts hjemland – overdragelse af rettigheder, aktiver eller forpligtelser til et »broinstitut« – tilbageførsel til kreditinstituttet under afvikling – artikel 3, stk. 2 – lex concursus – en saneringsforanstaltnings virkning i andre medlemsstater – gensidig anerkendelse – artikel 32 – en saneringsforanstaltnings virkninger på en verserende retssag – undtagelse fra anvendelsen af lex concursus – artikel 47, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – effektiv domstolsbeskyttelse – retssikkerhedsprincippet«

I sag C-504/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) ved afgørelse af 25. juni 2019, indgået til Domstolen den 2. juli 2019, i sagen

Banco de Portugal,

Fundo de Resolução,

Novo Banco SA, Sucursal en España,

mod

VR,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Prechal, Domstolens præsident, K. Lenaerts, som fungerende dommer i Tredje Afdeling, og dommerne N. Wahl, F. Biltgen og L.S. Rossi (refererende dommer),

generaladvokat: J. Kokott,

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 30. september 2020,

* Processprog: spansk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- Banco de Portugal og Fundo de Resolução ved abogado J.M. Rodríguez Cárcamo og abogada A.M. Rodríguez Conde,
- Novo Banco SA, Sucursal en España, ved advokater A. Fernández de Hoyos og J.I. Fernández Aguado,
- den spanske regering ved S. Centeno Huerta, som befuldmægtiget,
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato G.M. De Socio,
- den portugisiske regering ved L. Inez Fernandes, S. Jaulino, A. Homem, A. Pimenta, C. Raimundo og P. Barros da Costa, som befuldmægtigede, bistået af advogada T. Tönnies,
- Europa-Parlamentet ved L. Visaggio, M. Sammut, P. López-Carceller og R. Ignătescu, som befuldmægtigede,
- Rådet for Den Europæiske Union ved A. de Gregorio Merino, I. Gurov og E. d’Ursel, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved D. Triantafyllou, A. Nijenhuis, J. Rius Riu og K.-Ph. Wojcik, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 19. november 2020,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/24/EF af 4. april 2001 om sanering og likvidation af kreditinstitutter (EFT 2001, L 125, s. 15), artikel 2 TEU, artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) samt det almindelige retssikkerhedsprincip.
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Banco de Portugal, Fundo de Resolução (herefter »bankafviklingsfonden«) og Novo Banco SA, Sucursal en España (herefter »Novo Banco Spanien«), på den ene side og VR på den anden side vedrørende en påstand om, at en aftale om salg af privilegerede andele, der blev erhvervet af sidstnævnte, erklæres ugyldig.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 3., 4., 6., 7., 11., 16., 23. og 30. betragtning til direktiv 2001/24 har følgende ordlyd:
 - »3) [Dette direktiv] indgår i den allerede vedtagne fællesskabslovgivning, særlig Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/12/EF af 20. marts 2000 om adgang til at optage og udøve virksomhed som kreditinstitut [(EFT 2000, L 126, s. 1)]. Det fremgår heraf, at kreditinstituttet i den periode,

det udøver sin virksomhed, sammen med sine filialer udgør en udelelig helhed, der er underkastet tilsyn fra de kompetente myndigheder i den stat, som har udstedt den tilladelse, der gælder i hele Fællesskabet.

- 4) Det ville være overordentlig uhensigtsmæssigt at se bort fra, at instituttet udgør en helhed sammen med filialerne, når det er nødvendigt at vedtage saneringsforanstaltninger eller indlede en likvidationsprocedure.

[...]

- (6) De administrative eller retslige myndigheder i hjemlandet bør have enekompetence til at træffe beslutning om samt anvende saneringsforanstaltninger i henhold til denne medlemsstats lovgivning og gældende praksis. På grund af vanskelighederne ved at harmonisere medlemsstaternes lovgivning og gældende praksis bør det være sådan, at medlemsstaterne gensidigt anerkender de foranstaltninger, som hver enkelt af dem træffer for at genskabe et sundt forretningsgrundlag for de institutter, som de har godkendt.
- (7) Det er nødvendigt at sikre, at saneringsforanstaltninger truffet af hjemlandets administrative eller retslige myndigheder samt foranstaltninger truffet af personer eller organer udpeget af disse myndigheder med henblik på at administrere disse saneringsforanstaltninger, herunder også foranstaltninger, der omfatter mulighed for betalingsstandsning, udsættelse af tvangsfuldbyrdsforanstaltninger eller nedbringelse af fordringer samt enhver anden foranstaltning, der kan berøre tredjemands bestående rettigheder, får retsvirkning i alle medlemsstater.

[...]

- (11) En bekendtgørelse, hvorved tredjemand får meddelelse om iværksættelsen af saneringsforanstaltninger, er nødvendig i de medlemsstater, hvor der findes filialer, såfremt de pågældende foranstaltninger kan begrænse udøvelsen af visse af disse personers rettigheder.

[...]

- (16) Ens behandling af kreditorerne forudsætter, at kreditinstituttet likvideres under overholdelse af princippet om likvidationens enhed og universalitet, der tillægger hjemlandets administrative og retslige myndigheder enekompetence, og som anerkender disses afgørelser, der uden videre skal have samme retsvirkninger i alle andre medlemsstater som dem, der tillægges dem ifølge hjemlandets lovgivning, medmindre andet fremgår af direktivet.

[...]

- (23) Selv om det er vigtigt at fastholde princippet om, at alle formelle eller materielle retsvirkninger af saneringsforanstaltninger eller likvidationsprocedurer bestemmes af hjemlandets lovgivning, må der dog tages hensyn til, at disse virkninger kan være i modstrid med de regler, der normalt finder anvendelse på kreditinstituttets og dets filialers finansielle og økonomiske virksomhed i andre medlemsstater. Henvielse til en anden medlemsstats lovgivning er i visse tilfælde en nødvendig afvigelse fra princippet om, at hjemlandets lovgivning skal finde anvendelse.

[...]

(30) Som undtagelse fra anvendelsen af »lex concursus« bestemmes virkningerne af saneringsforanstaltninger og likvidationsprocedurer på en verserende retssag af lovgivningen i den medlemsstat, hvor retssagen verserer. Virkningerne af sådanne foranstaltninger og procedurer på individuel tvangsfuldbyrdelse som følge af disse retssager bestemmes af hjemlandets lovgivning i overensstemmelse med dette direktivs hovedregel.«

4 Artikel 1, stk. 1, i direktiv 2001/24 fastsætter:

»Dette direktiv finder anvendelse på kreditinstitutter og deres filialer, der er oprettet i en anden medlemsstat end den, hvor kreditinstituttet har sit vedtægtsmæssige hjemsted, som defineret i artikel 1, nr. 1 og 3, i direktiv 2000/12/EF, med forbehold af de betingelser og undtagelser, der er fastsat i samme direktivs artikel 2, stk. 3.«

5 I henhold til artikel 2, syvende led, i direktiv 2001/24 skal saneringsforanstaltninger forstås som »foranstaltninger, der har til formål at bevare eller genoprette den finansielle situation i et kreditinstitut eller et investeringsselskab [...] og som vil kunne berøre tredjemands bestående rettigheder, herunder foranstaltninger, der indebærer mulighed for betalingsstandsning, udsættelse af tvangsfuldbyrdesforanstaltninger eller nedbringelse af fordringer«.

6 Dette direktivs artikel 3 med overskriften »Vedtagelse af saneringsforanstaltninger – Anvendelig lovgivning« fastsætter:

»1. Kun de administrative eller retslige myndigheder i hjemlandet har kompetence til at træffe afgørelse om iværksættelse af en eller flere saneringsforanstaltninger i et kreditinstitut, herunder i filialer i andre medlemsstater.

2. Saneringsforanstaltningerne anvendes i overensstemmelse med bestemmelserne i hjemlandets love og administrative bestemmelser og procedurer, medmindre andet er fastsat i nærværende direktiv.

Foranstaltningerne har uden videre fuld retsvirkning i hele Fællesskabet efter den pågældende medlemsstats lovgivning, også over for tredjemand i andre medlemsstater, uanset om de regler i værtslandet, som gælder for sådanne foranstaltninger, ikke indeholder hjemmel herfor, og uanset om de betingelser, der er gældende herfor i værtslandet, ikke er opfyldt.

Saneringsforanstaltningerne har retsvirkning i hele Fællesskabet, så snart de har retsvirkning i den medlemsstat, hvor de er truffet.«

7 Direktivets artikel 32 med overskriften »Verserende retssager« har følgende ordlyd:

»Saneringsforanstaltningernes eller likvidationsprocedurens virkninger for en verserende retssag om et aktiv eller en rettighed i massen afgøres udelukkende efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor retssagen verserer.«

Spansk ret

8 Ley 6/2005 sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito (lov nr. 6/2005 om sanering og likvidation af kreditinstitutter) af 22. april 2005 (BOE nr. 97 af 23.4.2005, s. 13912) gennemførte direktiv 2001/24 i den spanske retsorden.

9 Den nævnte lovs artikel 19, stk. 1, fastsætter:

»Når der i forhold til et kreditinstitut, som er godkendt i en medlemsstat i Den Europæiske Union, og som har mindst én filial eller leverer tjenesteydelser i Spanien, vedtages en saneringsforanstaltning eller indledes en likvidationsprocedure, tillægges denne foranstaltning eller procedure uden yderligere formaliteter alle virkninger i Spanien, så snart sådanne virkninger tillægges i den medlemsstat, der har vedtaget den pågældende foranstaltning eller indledt proceduren.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 10 Den 10. januar 2008 indgik VR en aftale med Banco Espírito Santo, Sucursal en España (herefter »BES Spanien«), hvorved VR købte privilegerede andele i det islandske kreditinstitut Kaupthing Bank til ca. 166 000 EUR (herefter »kontrakten om salg af andele«). På dette tidspunkt var BES Spanien den spanske filial af den portugisiske bank Banco Espírito Santo (herefter »BES«).
- 11 I forbindelse med den alvorlige krise, som BES blev ramt af, vedtog bestyrelsen for Banco de Portugal ved afgørelse af 3. august 2014, som blev ændret ved afgørelse af 11. august 2014 (herefter »afgørelsen af august 2014«), såkaldte foranstaltninger til likvidation.
- 12 Ved denne afgørelse besluttede Banco de Portugal at oprette en »brobank« eller et »broinstitut« benævnt Novo Banco SA, til hvilket de af BES' aktiver, passiver og ikke-økonomiske elementer, som var beskrevet i bilag 2 til afgørelsen, blev overdraget.
- 13 I dette bilag 2 blev der henvist til visse passiver, som var undtaget fra overdragelsen til Novo Banco, og som derfor forblev BES' ejendom. Disse omfattede de passiver, der er nævnt i første afsnit, litra b), nr. v), i det pågældende bilag 2, dvs. »forpligtelser eller eventualforpligtelser, navnlig dem, som beror på svig eller tilsidesættelse af lovgivningsmæssige, strafferetlige eller administrative bestemmelser eller afgørelser«.
- 14 Efter den i nærværende doms præmis 12 omhandlede overførsel opretholdt Novo Banco Spanien den forretningsforbindelse, som VR havde etableret med BES Spanien om deponering og forvaltning af de værdipapirer, der var genstand for kontrakten om salg af andele, og fortsatte med at opkræve den med disse tjenesteydelser forbundne kommission.
- 15 Den 4. februar 2015 anlagde VR sag ved Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (retten i første instans i Vitoria, Spanien) mod Novo Banco Spanien med principal påstand om, at kontrakten om salg af andele blev erklæret ugyldig som følge af mangler ved samtykket, samt om tilbagebetaling af det investerede beløb, og subsidiært om ophævelse af den nævnte kontrakt som følge af tilsidesættelse af forpligtelsen til omhu, loyalitet og oplysning samt om, at banken tilpligtedes at betale erstatning.
- 16 Novo Banco Spanien gjorde for denne ret gældende, at banken ikke kunne sagsøges, fordi det hævdede ansvar i henhold til bilag 2 til afgørelsen af august 2014 udgør et passiv, der ikke var blevet overdraget den.
- 17 Ved dom af 15. oktober 2015 gav Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (retten i første instans i Vitoria) VR medhold i søgsmålet, idet dette passiv var blevet overdraget til Novo Banco i henhold til afgørelsen af august 2014. Denne ret fandt, at VR's samtykke var blevet fremtvunget på tidspunktet for indgåelsen af kontrakten om salg af andele, for så vidt som VR var 68 år, da hun underskrev aftalen, ikke havde nogen finansiell viden og ikke var blevet tilstrækkeligt oplyst af BES Spanien om arten af og risikoen ved de privilegerede andele, som hun købte. Retten annullerede derfor kontrakten om salg af andele og pålagde Novo Banco Spanien at tilbagebetale VR den fulde købspris.

- 18 Novo Banco Spanien iværksatte appel til prøvelse af denne dom ved Audiencia Provincial de Álava (den regionale domstol i Álava, Spanien). Under sagens behandling fremlagde banken to afgørelser vedtaget af Banco de Portugal den 29. december 2015 (herefter »afgørelserne af 29. december 2015«).
- 19 Det følger af disse afgørelser, således som fremlagt af den forelæggende ret, at bilag 2, første afsnit, litra b), nr. vii), til afgørelsen af august 2014 fremover skulle læses således: »enhver forpligtelse, garanti, ansvar eller risiko, som er påtaget som led i markedsføring, finansiel formidling, procedure for indgåelse af aftaler eller forhandling af finansielle instrumenter udstedt af en hvilken som helst enhed«. Det anførtes endvidere, at »at fra dags dato [var] navnlig følgende af BES' passiver ikke [...] overdraget til Novo Banco: [...] iii) enhver erstatning forbundet med manglende opfyldelse af aftaler (køb af fast ejendom og andet) underskrevet og indgået inden kl. 20 den 3. august 2014; [...] vi) »enhver erstatning og fordring som følge af annullationen af transaktioner foretaget af BES som leverandør af finansielle tjenesteydelser og investeringer« og vii) ethvert ansvar, som er genstand for en af de i bilag I omhandlede procedurer«. Blandt de procedurer, der er omhandlet i dette bilag I, er det af VR anlagte søgsmål.
- 20 Hertil kommer, at det i afgørelserne af 29. december 2015 er fastsat, at »for så vidt som et aktiv, passiv eller ikke-økonomisk element [...] skulle forblive BES' ejendom, men reelt er blevet overdraget til Novo Banco, overdrages disse aktiver, passiver eller ikke-økonomiske elementer ved nærværende afgørelse atter fra Novo Banco til BES med virkning fra den 3. august 2014 (kl. 20).«
- 21 Idet Audiencia Provincial de Álava (den regionale domstol i Álava) forkastede den af Novo Banco Spanien iværksatte appel, har sidstnævnte iværksat en ekstraordinær appel på grund af procedurefejl ved den forelæggende ret, Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien). Banco de Portugal og bankafviklingsfonden har fået tilladelse til at intervenere til støtte for Novo Banco Spaniens påstande. Disse parter er af den opfattelse, at sidstnævnte ikke burde være blevet anerkendt som sagsøgt i tvisten i hovedsagen, eftersom det omhandlede passiv ikke blev overført til Novo Banco, og at dette passiv, selv om det var blevet overført, efterfølgende blev tilbageført til BES i henhold til afgørelserne af 29. december 2015. Disse parter har også anført, at disse afgørelser i henhold til artikel 3, stk. 2, i direktiv 2001/24 uden videre har retsvirkning i alle medlemsstater.
- 22 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at afgørelserne af 29. december 2015 ikke kun har til formål at præcisere afgørelsen af august 2014, men ændrer denne med tilbagevirkende kraft. I henhold til afgørelserne af 29. december 2015 blev det ansvar over for VR, der fulgte af kontrakten om salg af andele, og som var blevet overført til Novo Banco ved afgørelsen af august 2014, således tilbageført til BES med tilbagevirkende kraft fra den 3. august 2014.
- 23 Den forelæggende ret er ikke i tvivl om, hvorvidt det er muligt, at en saneringsforanstaltning vedtaget af en kompetent offentlig myndighed i hjemlandet kan have tilbagevirkende kraft, hvilket Domstolen allerede har anerkendt i dom af 24. oktober 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697), ligesom den heller ikke er i tvivl om muligheden for, at passiver overført til Novo Banco efterfølgende overføres til BES. Den forelæggende ret er derimod i tvivl om, hvorvidt de indholdsmæssige ændringer, der blev foretaget ved vedtagelsen af afgørelserne af 29. december 2015, skal anerkendes i verserende søgsmål, der er anlagt forud for vedtagelsen heraf.
- 24 I denne henseende er den forelæggende ret i lyset af det krav om effektiviteten af retsbeskyttelsen af VR's rettigheder, der følger af chartrets artikel 47, stk. 1, og af det retssikkerhedsprincip, som er uadskilleligt forbundet med retsstaten, i tvivl om berettigelsen af Novo Banco Spaniens, Banco de Portugals, og bankafviklingsfondens synspunkt, hvorefter – selv om den forelæggende ret stadfæstede dommen afsagt af Audiencia Provincial de Álava (den regionale domstol i Álava) – denne stadfæstelse er uden virkning eller uvirksom, eftersom passivet under alle omstændigheder blev tilbageført til BES' ejendom ved afgørelserne af 29. december 2015 med virkning fra den 3. august 2014.

- 25 På denne baggrund har Tribunal Supremo (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er en fortolkning af artikel 3, stk. 2, i direktiv [2001/24], som indebærer, at en afgørelse fra en kompetent administrativ myndighed i hjemlandet, som med tilbagevirkende kraft ændrer de retlige rammer, der eksisterede, da tvisten blev indledt, og som fratager retsafgørelser, der ikke er i overensstemmelse med det i den nye afgørelse fastsatte, deres virkning, tillægges virkning i verserende søgsmål i andre medlemsstater uden yderligere formaliteter, forenelig med det grundlæggende princip om en effektiv domstolsbeskyttelse som omhandlet i [chartrets] artikel 47, retstatsprincippet som omhandlet i artikel 2 [TEU] og det almindelige retssikkerhedsprincip?«

Det præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

- 26 Indledningsvis bemærkes for det første, således som det er anført i nærværende doms præmis 22, at det fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den forelæggende ret tager udgangspunkt i antagelsen om, at afgørelserne af 29. december 2015 ændrede afgørelsen af august 2014, bl.a. ved med tilbagevirkende kraft at tilbageføre det eventuelle ansvar for Novo Banco, der ligger til grund for VR's søgsmål, til BES.
- 27 Novo Banco, Banco de Portugal, bankafviklingsfonden og den portugisiske regering har bestridt rigtigheden af denne antagelse. De har i denne forbindelse gjort gældende, at afgørelserne af 29. december 2015 ikke ændrer afgørelsen af august 2014, men blot præciserer denne sidstnævnte afgørelse, og at udelukkelsen af det eventuelle ansvar, der ligger til grund for VR's søgsmål, fra anvendelsesområdet for de aktiver og passiver, der blev overført til Novo Banco, følger af saneringsforanstaltninger, der ikke blev vedtaget i forbindelse med en verserende retssag, men før VR anlagde sag den 4. februar 2015.
- 28 Det tilkommer imidlertid ikke Domstolen at vurdere rækkevidden af afgørelserne af 29. december 2015, når der gælder en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante (dom af 30.4.2020, Blue Air – Airline Management Solutions, C-584/18, EU:C:2020:324, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 29 Således skal der for at besvare det forelagte spørgsmål tages udgangspunkt i antagelsen om, at afgørelserne af 29. december 2015 faktisk ændrede afgørelsen af august 2014 med tilbagevirkende kraft, og at de blev vedtaget i forbindelse med en verserende retssag, idet VR anlagde sag ved Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (retten i første instans i Vitoria) den 4. februar 2015.
- 30 For det andet fremgår det af fast retspraksis, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer denne at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Domstolen kan desuden inddrage EU-retlige regler, som den nationale ret ikke har henvist til i spørgsmålet. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den (dom af 13.9.2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, præmis 33, af 8.6.2017, Freitag, C-541/15, EU:C:2017:432, præmis 29, og af 17.12.2020, Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Udlevering til Ukraine), C-398/19, EU:C:2020:1032, præmis 35).

- 31 Selv om den forelæggende rets tvivl i det foreliggende tilfælde vedrører artikel 3, stk. 2, i direktiv 2001/24, skal det – henset til det, der er anført i nærværende doms præmis 26 og bemærket i denne samme doms præmis 29 – bemærkes, at dette direktivs artikel 32, for så vidt som den indfører en undtagelse til den nævnte artikel 3, stk. 2, med hensyn til den lovgivning, der finder anvendelse på virkningerne af saneringsforanstaltninger på verserende retssager, er relevant med henblik på det svar, der skal gives den forelæggende ret.

Realiteten

- 32 Henset til disse indledende bemærkninger skal det fastslås, at den forelæggende ret med sit spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 3, stk. 2, og artikel 32 i direktiv 2001/24, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet og chartrets artikel 47, stk. 1, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en anerkendelse uden yderligere betingelser i en retssag, der verserer i en anden medlemsstat end hjemlandet, og som vedrører et passiv, som et kreditinstitut var blevet frtaget ved en første saneringsforanstaltning truffet i sidstnævnte medlemsstat, af virkningerne af en anden saneringsforanstaltning, som med tilbagevirkende kraft til et tidspunkt forud for anlæggelsen af en sådan retssag atter overdrager dette passiv til det nævnte kreditinstitut, når en sådan anerkendelse fører til, at dette kreditinstitut, hvortil passivet var blevet overført ved den første foranstaltning, med tilbagevirkende kraft mister dets evne til at blive sagsøgt med henblik på denne igangværende retssag, hvilket således rejser tvivl om allerede trufne retsafgørelser til fordel for appellant, der er genstand for den samme retssag.
- 33 Det skal i denne henseende bemærkes, således som det navnlig fremgår af 4. og 16. betragtning hertil, at direktiv 2001/24 er baseret på enheds- og universalitetsprincippet og opstiller princippet om gensidig anerkendelse af saneringsforanstaltninger og likvidationsprocedurer samt af deres retsvirkninger.
- 34 I medfør af direktivets artikel 3, stk. 2, anvendes saneringsforanstaltningerne således i overensstemmelse med hjemlandets love. Det fremgår i øvrigt dels af andet afsnit i denne bestemmelse, at sådanne foranstaltninger uden videre har retsvirkning i hele Unionen efter den pågældende medlemsstats lovgivning, også over for tredjemand i andre medlemsstater, uanset om de regler i værtslandet, som gælder for sådanne foranstaltninger, ikke indeholder hjemmel herfor, og uanset om de betingelser, der er gældende herfor i værtslandet, ikke er opfyldt. Dels har saneringsforanstaltninger i overensstemmelse med den nævnte bestemmelses tredje afsnit retsvirkning i hele Unionen, så snart de har retsvirkning i hjemlandet. Disse bestemmelser fastsætter således, at saneringsforanstaltninger vedrørende kreditinstitutter og deres virkninger i princippet afgøres efter *lex concursus* (dom af 24.10.2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, præmis 49).
- 35 Som det udtrykkeligt fremgår af 23. betragtning til direktiv 2001/24, kan disse virkninger imidlertid være i strid med de regler, der normalt finder anvendelse på kreditinstituttets og dets filialers finansielle og økonomiske virksomhed i andre medlemsstater. Henvielse til en anden medlemsstats lovgivning er derfor i visse tilfælde en nødvendig afvigelse fra princippet om, at hjemlandets lovgivning skal finde anvendelse.
- 36 Som en undtagelse til anvendelsen af *lex concursus* fastsætter artikel 32 i direktiv 2001/24 således, at saneringsforanstaltningernes virkninger for en verserende retssag om et aktiv eller en rettighed i massen udelukkende afgøres efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor retssagen (jf. i denne retning dom af 24.10.2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, præmis 51 og 52).
- 37 For det første fremgår det imidlertid af ordlyden af denne artikel 32, at anvendelsen af den deri fastsatte undtagelse kræver, at tre kumulative betingelser er opfyldt.

- 38 For det første skal der være tale om saneringsforanstaltninger som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2001/24, hvilket er tilfældet i den foreliggende sag, da afgørelserne af 29. december 2015, således som det er fastslået i nærværende doms præmis 26, har til formål at bevare eller genoprette den finansielle situation i et kreditinstitut.
- 39 For det andet skal der foreligge en verserende retssag. I denne henseende har Domstolen under henvisning til 30. betragtning til direktiv 2001/24 allerede fastslået, at der skal sondres mellem verserende retssager og individuelle tvangsfuldbyrdelser som følge af disse retssager, og at ordene »verserende retssag« som omhandlet i dette direktivs artikel 32 kun omfatter behandlingen af sagens realitet (jf. i denne retning dom af 24.10.2013, LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, præmis 53 og 54).
- 40 I det foreliggende tilfælde skal den i hovedsagen omhandlede sag, som VR har indledt mod Novo Banco Spanien, for så vidt som den vedrører et ugyldighedssøgsmål, eller subsidært ophævelse af kontrakten om salg af andele, således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, for det første anses for at være en hovedsag. For det andet blev afgørelserne af 29. december 2015 truffet, efter at den sag, som VR havde indledt den 4. februar 2015, blev anlagt ved Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (retten i første instans i Vitoria), og dermed på et tidspunkt, hvor denne sag allerede verserede.
- 41 For det tredje skal den verserende retssag vedrøre »et aktiv eller en rettighed i massen«. Selv om visse sprogversioner af artikel 32 i direktiv 2001/24 i denne henseende er affattet på en måde, der antyder, at kun aktiver er omfattet af denne betingelse, er denne artikel formuleret bredere i andre af disse versioner, således som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 38 i forslaget til afgørelse. Såfremt der foreligger sådanne uoverensstemmelser, skal den nævnte bestemmelse således fortolkes på baggrund af den almindelige opbygning af og formålet med den ordning, som den er led i (jf. i denne retning dom af 26.1.2021, Hessischer Rundfunk, C-422/19 og C-423/19, EU:C:2021:63, præmis 65).
- 42 Hvad angår formålet med artikel 32 i direktiv 2001/24 fremgår det af 23. og 30. betragtning til dette direktiv, at denne bestemmelse som en nødvendig afvigelse fra anvendelsen af lex concursus, som denne artikel udgør en undtagelse fra, har til formål at lade virkningerne af saneringsforanstaltninger og likvidationsprocedurer på en verserende retssag være omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, hvor denne retssag verserer, i betragtning af, at disse virkninger kan være i modstrid med de regler, der normalt finder anvendelse på kreditinstituttets og dets filialers finansielle og økonomiske virksomhed i andre medlemsstater. Det ville imidlertid ikke stemme overens med et sådant formål at udelukke virkningerne af saneringsforanstaltninger for en verserende retssag fra anvendelsen af sidstnævnte lov, når denne retssag vedrører det eventuelle ansvar, der på grundlag af sådanne saneringsforanstaltninger er blevet overført til en anden enhed.
- 43 Det skal derfor fastslås, at artikel 32 i direktiv 2001/24 skal finde anvendelse på en verserende retssag vedrørende et eller flere af kreditinstituttets formueverdier på både aktiv- og passivside, der er genstand for vedtagne saneringsforanstaltninger (jf. analogt dom af 6.6.2018, Tarragó da Silva, C-250/17, EU:C:2018:398, præmis 25).
- 44 I det foreliggende tilfælde vedrører den verserende sag imidlertid det eventuelle ansvar, der er forbundet med indgåelsen af kontrakten om salg af andele, som udgør et af de passiver i BES Spaniens ejendom, der var genstand for den saneringsforanstaltning, som Banco de Portugal vedtog i august 2014, og som BES Spanien blev frataget som omhandlet i artikel 32 i direktiv 2001/24, idet denne foranstaltning blev ændret med tilbagevirkende kraft ved afgørelserne af 29. december 2015.
- 45 På denne baggrund fremgår det, at de tre kumulative betingelser, der er opstillet i denne artikel 32, er opfyldt i tvisten i hovedsagen.

- 46 Hvad for det andet angår rækkevidden af virkningerne af saneringsforanstaltninger, der reguleres af lovgivningen i den medlemsstat, hvor retssagen verserer, skal det fastslås, at denne medlemsstats lovgivning regulerer alle de virkninger, som sådanne foranstaltninger kan have for en sådan retssag, uanset om disse virkninger er formelle eller materielle.
- 47 Dels fremgår det nemlig hverken af artikel 32 i direktiv 2001/24 eller af 30. betragtning hertil, at EU-lovgiver havde til hensigt at begrænse anvendelsen af denne undtagelse til de formelle virkninger af en saneringsforanstaltning. Dels har 23. betragtning til dette direktiv, der, således som det følger af nærværende doms præmis 35, begrundet en henvisning til lovgivningen i en anden medlemsstat end hjemlandets lovgivning som en nødvendig afvigelse fra princippet om, at hjemlandets lovgivning skal finde anvendelse, ikke begrænset sig til en stillingtagen til de formelle virkninger, men angivet, at både de sidstnævnte og de materielle virkninger af saneringsforanstaltninger kan være i strid med de regler, der normalt finder anvendelse på kreditinstituttets og dets filialers finansielle og økonomiske virksomhed i andre medlemsstater.
- 48 Det skal i øvrigt præciseres, at for så vidt som lovgivningen i den medlemsstat, hvor retssagen verserer, således som det fremgår af ordlyden af artikel 32 i direktiv 2001/24 og 30. betragtning hertil, udelukkende regulerer virkningerne af disse foranstaltninger med henblik på denne retssag, kan anvendelsen af denne artikel i en situation som den i hovedsagen omhandlede ikke som sådan rejse tvivl om gyldigheden af afgørelserne af 29. december 2015.
- 49 Det følger derfor af artikel 3, stk. 2, og artikel 32 i direktiv 2001/24, at både de formelle og materielle virkninger af en saneringsforanstaltning for en verserende retssag udelukkende afgøres efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor denne retssag verserer.
- 50 Denne fortolkning gælder ligeledes med hensyn til det almindelige retssikkerhedsprincip og den i chartrets artikel 47, stk. 1, sikrede ret til en effektiv domstolsbeskyttelse.
- 51 Hvad i denne henseende for det første angår retssikkerhedsprincippet kræver dette princip dels, at retsreglerne er klare og præcise, dels at deres anvendelse er forudsigelig for de retsundergivne, især når de kan have bebyrdende virkninger for personer og virksomheder. Navnlig kræver det nævnte princip, at en lovgivning giver de berørte mulighed for at få et nøjagtigt kendskab til omfanget af de forpligtelser, der derved pålægges dem, og at disse sidstnævnte ikke skal være i tvivl om deres rettigheder og pligter, således at de kan handle derefter (dom af 11.7.2019, Agrenergy og Fusignano Due, C-180/18, C-286/18 og C-287/18, EU:C:2019:605, præmis 29 og 30 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 Domstolen har i øvrigt allerede bemærket, at retssikkerhedsprincippet gælder med særlig styrke, når der er tale om bestemmelser med retsvirkninger af økonomisk art (dom af 21.6.2007, ROM-projecten, C-158/06, EU:C:2007:370, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 Selv om VR på tidspunktet for anlæggelsen af sit søgsmål ved Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (retten i første instans i Vitoria) den 4. februar 2015 rådede over alle de nødvendige oplysninger for, at hun kunne træffe en afgørelse med fuldt kendskab til omstændighederne vedrørende anlæggelsen af et sådant søgsmål, og for med sikkerhed at kunne identificere den person, som sidstnævnte søgsmål skulle rettes mod, og navnlig det forhold, at der fortsat kan træffes en foranstaltning om at tilbageføre ansvaret forbundet med kontrakten om salg af andele fra Novo Banco til BES med tilbagevirkende kraft, forholder det sig ikke desto mindre således, at VR efter anlæggelsen af søgsmålet, men inden der er truffet endelig afgørelse herom, ikke kan foregribe gennemførelsen af denne sidstnævnte mulighed og handle derefter.

- 54 En anerkendelse i hovedsagen af virkningerne af afgørelserne af 29. december 2015, for så vidt den kan rejse tvivl om de allerede truffene retsafgørelser til fordel for VR, og som endnu er genstand for en verserende retssag, og en fratagelse med tilbagevirkende kraft af sagsøgtes mulighed for at blive sagsøgt med henblik på det af sagsøgeren anlagte søgsmål, er således i strid med retssikkerhedsprincippet.
- 55 Hvad for det andet angår vurderingen af en sådan anerkendelse på grundlag af den i chartrets artikel 47 sikrede ret til en effektiv domstolsbeskyttelse fastsætter denne artikels stk. 1, at enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i den nævnte artikel.
- 56 Endvidere foreskriver chartrets artikel 52, stk. 1, at der kan indføres begrænsninger i udøvelsen af de rettigheder og friheder, der anerkendes ved chartret, hvis de for det første er fastlagt i lovgivningen, for det andet respekterer de omhandlede rettigheders og friheders væsentligste indhold, og for det tredje under iagttagelse af proportionalitetsprincippet er nødvendige og faktisk svarer til mål af almen interesse, der er anerkendt af Unionen, eller et behov for beskyttelse af andres rettigheder og friheder (jf. i denne retning dom af 6.10.2020, *État luxembourgeois* (Ret til at anlægge søgsmål til prøvelse af en anmodning om oplysninger på skatteområdet), C-245/19 og C-246/19, EU:C:2020:795, præmis 51).
- 57 Det følger af Domstolens praksis, at den domstolsprøvelse, der er sikret ved chartrets artikel 47, stk. 1, navnlig kræver, at den pågældende kan forsvare sine rettigheder under de bedst mulige betingelser og afgøre, om et søgsmål anlagt mod en bestemt enhed bør prøves af den kompetente retsinstans, på grundlag af et fuldt kendskab til sagen (jf. i denne retning dom af 8.5.2019, *PI*, C-230/18, EU:C:2019:383, præmis 78 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 I det foreliggende tilfælde skal det fastslås, at det søgsmål, som VR har anlagt ved de spanske domstole, navnlig er støttet på en rettighed, der er sikret ved EU-retten, i overensstemmelse med chartrets artikel 47, stk. 1, for så vidt som VR har påberåbt sig retten til at modsætte sig anerkendelsen af saneringsforanstaltningernes virkninger med henblik på dette søgsmål, når en sådan anerkendelse tilsidesætter de i direktiv 2001/24 fastsatte bestemmelser herom.
- 59 Det fremgår af de sagsakter, som Domstolen råder over, at både da VR anlagde sag mod Novo Banco Spanien den 4. februar 2015, og da dommen af 15. oktober 2015 blev afsagt af Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (retten i første instans i Vitoria), som gav VR medhold i det nævnte søgsmål, var afgørelserne af 29. december 2015 endnu ikke blevet vedtaget.
- 60 Det fremgår følgelig, at VR med rette anlagde sag mod Novo Banco Spanien, som på daværende tidspunkt var den part, der kunne sagsøges for det ansvar, der var uadskilleligt forbundet med indgåelsen af kontrakten om salg af andele med VR. VR kunne nemlig ikke på daværende tidspunkt anlægge sag mod BES Spanien, eftersom dette ansvar var blevet overført fra BES til Novo Banco ved afgørelsen af august 2014, således som den forelæggende ret har fastslået.
- 61 Direktiv 2001/24 er ganske vist ikke til hinder for, at hjemlandet, selv med tilbagevirkende kraft, ændrer den lovbestemte ordning, som finder anvendelse på saneringsforanstaltninger (jf. i denne retning dom af 24.10.2013, *LBI*, C-85/12, EU:C:2013:697, præmis 38).
- 62 I det foreliggende tilfælde skal det imidlertid fremhæves, således som det fremgår af nærværende doms præmis 26 og 29, at afgørelserne af 29. december 2015, som med tilbagevirkende kraft ændrede afgørelsen af august 2014, og navnlig pålæggelsen af det ansvar, der var uadskilleligt forbundet med indgåelsen af kontrakten om salg af andele med VR, blev vedtaget i forbindelse med en verserende retssag, som blev anlagt for at få fastslået et sådant ansvar. Disse afgørelser har netop til formål at gøre dommen fra Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (retten i første instans i Vitoria) af 15. oktober 2015 uvirksom ved at så tvivl om denne rets fortolkning af afgørelsen af august 2014.

Således som det fremgår af nærværende doms præmis 19, henvises der udtrykkeligt heri til det af VR anlagte søgsmål med henblik på i modsætning til denne dom at få fastslået, at et eventuelt ansvar i forbindelse med dette søgsmål ikke var blevet overført fra BES til Novo Banco.

- 63 En anerkendelse af, at saneringsforanstaltninger truffet af den kompetente myndighed i hjemlandet efter anlæggelsen af et sådant søgsmål og en sådan dom med heraf følgende ændring med tilbagevirkende kraft af de retsfor skrifter, der er relevante for afgørelsen af den tvist, der gav anledning til dette søgsmål, eller endog direkte den retsstilling, der er genstand for denne tvist, kan føre til, at den ret, ved hvilken søgsmålet er anlagt, forkaster søgsmålet, udgør en begrænsning af retten til effektiv domstolsbeskyttelse som omhandlet i chartrets artikel 47, stk. 1, selv om sådanne foranstaltninger ikke som sådanne er i strid med direktiv 2001/24, således som det fremgår af nærværende doms præmis 61.
- 64 En sådan konklusion svækkes i øvrigt ikke af den omstændighed, at tvisten i hovedsagen endnu ikke var afsluttet ved en endelig afgørelse på det tidspunkt, hvor afgørelserne af 29. december 2015 blev vedtaget, eller af den omstændighed, som den portugisiske regering har fremhævet i sine svar på Domstolens skriftlige spørgsmål og i retsmødet, at VR havde ret til at anfægte de samme afgørelser ved de portugisiske domstole inden for en frist på tre måneder fra offentliggørelsen heraf på Banco de Portugals websted.
- 65 I denne sidstnævnte forbindelse skal det bemærkes, at muligheden for at anlægge et annulationssøgsmål til prøvelse af afgørelserne af 29. december 2015 ved de portugisiske domstole ikke er relevant i denne sammenhæng, for så vidt som spørgsmålet i dette tilfælde vedrører, hvorvidt det søgsmål, som VR allerede har anlagt mod Novo Banco Spanien ved de kompetente spanske retsinstanser, er effektivt.
- 66 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 2, og artikel 32 i direktiv 2001/24, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet og chartrets artikel 47, stk. 1, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en anerkendelse uden yderligere betingelser i en retssag, der verserer i en anden medlemsstat end hjemlandet, og som vedrører et passiv, som et kreditinstitut var blevet frataget ved en første saneringsforanstaltning truffet i sidstnævnte medlemsstat, af virkningerne af en anden saneringsforanstaltning, som med tilbagevirkende kraft til et tidspunkt forud for anlæggelsen af en sådan retssag atter overdrager dette passiv til det nævnte kreditinstitut, når en sådan anerkendelse fører til, at dette kreditinstitut, hvortil passivet var blevet overført ved den første foranstaltning, med tilbagevirkende kraft mister dets evne til at blive sagsøgt med henblik på denne igangværende retssag, hvilket således rejser tvivl om allerede trufne retsafgørelser til fordel for appellant, der er genstand for den samme retssag.

Sagsomkostninger

- 67 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 3, stk. 2, og artikel 32 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/24/EF af 4. april 2001 om sanering og likvidation af kreditinstitutter, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet og artikel 47, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en anerkendelse uden yderligere betingelser i en retssag, der verserer i en anden medlemsstat end hjemlandet, og som vedrører et passiv, som et kreditinstitut var blevet frataget ved en første saneringsforanstaltning truffet i sidstnævnte medlemsstat, af virkningerne af en anden saneringsforanstaltning, som med

tilbagevirkende kraft til et tidspunkt forud for anlæggelsen af en sådan retssag atter overdrager dette passiv til det nævnte kreditinstitut, når en sådan anerkendelse fører til, at dette kreditinstitut, hvortil passivet var blevet overført ved den første foranstaltning, med tilbagevirkende kraft mister dets evne til at blive sagsøgt med henblik på denne igangværende retssag, hvilket således rejser tvivl om allerede trufne retsafgørelser til fordel for appellant, der er genstand for denne samme retssag.

Underskrifter